

ናብ ዝኸበርካ ኣያ ሃብተማርያም ኣብርሃ

አቀዲመ ድሓን ከትህሉ፡ ምስ ክብርቲ በዓልቲ በትካን ደቅኻን ኣብ ኩሉ ኣተሃላልዎኻ ጽቡቕ ከትህሉ፡ ደጊመ እምነየልካ ቀጺለ ከጽሕፈልካ ዘገደደኒ ምኽንያት፡ ከአ ክምዚ ዝሰዕብ ገይረ ክገልጸልካ ኣፈቱ፡

ኣብ ድምጺ ኣሰና ክቃላሕ ዝቀነየ ኩሉ ታሪኽ -ህይወትካን ተመኩሮኻን ካብ ቁጽሪ ሓደ ጀሚረ ክካታተሎ ናይግድን ኮይኑ፡ብዙሕ ካብ ታሪኽ ህይወትካ ኣብ ዝተራኸብናሉ ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት ባኣካል ስለ ዘዕለልካ፡ ካብ ድምጺ ኣሰና ንኸሰምዕ ብዙሕ ኣይተገደስኩን ነይረ፡

ብዙሓት ሰባት ግን በቲ መግለጺኻ ኣዚዮም ዝተገረሙን ፡ዝሓመሙን ምስ ኣዛረቡኒ ናይ ግድን ኮይኑ ኣጸፊፊ ክሰምዕ፡

ኣያ ሃብተማርያም ኣነን ንሰኻን መዓስ ንመጀመርታ እዋን ከም ዝተራሕሕናን ዝተፋለጥናን ትዝክር ትኸውን፡ ኢኻ ናይ ምዝካር ዓቕሚ ዝለዓለ ስለ ዘለካ፡

ከም ኣነ ዝዝክር ናይ መጀመርያ እዋን ኣብ 1973 ዓ ም ኣነ ካብ ሜዳ ካብ ክዋክን ዝተባህለ ንኸተማ ኣስመራ ኣትዮ ሸዑ ኣነን ንሰኻን ተራኺብና ኣበየናይ ቦታን ብኸመይን ተራኺብና ግን ኣይዝከረንን፡ እቲ ሓጺር ስረ ግይርካ ኣብ ከተማ ከትዛመርን፡ንዓይ ናብ ዝተፋላለዩ ሰበ ስልጣን ከይፈራሕካ ከተራኸበኒ ምስ ገለ ሰባት፡እቲ ናይቲ እዋን ትብዓትካ ኣዚዮ ይገርመኒ ነይሩ።

ምሳይ ዝዓበዩ ንዓሉም ኣሚነ ንኸተማ፡ዝ ኣተኹን፡ ግን ካባይ ዝሃድሙ ነይሮም፡ ናትካ ግን ዘይተጸበኩዎ ኣዚዮ ገሪሙንን ኣመሰገኒካ፡ ንኸላይ ግዜ እውን ኣብ ክፍላ 1974 ምስ በርሀ ወዲ መድሃኔ ኮይና ከምዝረኸ ብናካ እዝክር፡ብድሕራሉ ግን ከም ዓለምካ ከምቲ ኩሉ መንእሰይን፡ ዓባይትን ካህናትን ከይተረፉ ዝሰለፉሉ ዝነበሩ እዋን ስለ ዝኾነ ተሰለፍካ ትቃለሰ ከም ዝነበርካ እዝክር ፡ ካባኻ ንሜዳ ድሕሪ ክልተ ሰሙን ጸኒሐ ምስ ተመለስኩ፡ብዛዕባኻ ንብጻትይ ዓብደላ ሓሰን፡ ንሰውእ ኣሕመድ ኣስመራን ኩሉ ኣዕለልኩም ተገሪሞም፡

ኣያ ሃብተማርያም እዚ ኩሉ ንድሕሪት ተመልሽ ክዝክር ዝደለኹ ንሰኻ ትርስዕ ኢኻ ኢላ ኣይኮንኩን፡ ወይ እውን ሰብ ንኸፈልጠለይ ኢላ እውን ኣይኮንኩን እንታይ ደኣ፡ነዚ ክቃላሕ ዝቀነየ ምስቲ ናይ ቀደም ዘይሳነ ስለ ዝኾነ፡ሕጂ ዲኻ ተቀይርካ ወይስ ብቀደምካ ካልእ ኣብ ውሽጥኻ ሓቢእካዮ ትኸይድ ዝነበርካ ኢኻ ስለ ዝገረመኒ ንኸምስክር ተገዲዶ

ኣፍካ መሊእካ ኣብዚ ኣምላኽ ዝሃበካ ዓቢ ጸጋ ናይ ዕድመ ኣብ ክንዲ ብጽቡቅን ብትብዓትን ትቅጽሎ ትውዳኦን ናብ ህዝቢ መርዝን ምፍልላይን ክትገነዘብ፡ ልቢ ኩሉ ኣርትራዊ ከተሕምም ዝገደደካስ እንታይ ኮን ይኸውን፡

ዕብዩት ደኹን ይኸውን ኩሉ ፋሕ ኢሉካስ ወይስ መሳርሒ ናይ ህግደፍ ክትከውን ወሲንካ ኢኻ፡ወይሲ ኣጀኻ ከምዚ በል ኢሎም ንዕድሜኻ ተጠቂምም ኣብ ዘይጠቅም ፈላላዩ ሃይማኖት ምስልምና ፡ክርስትናን እና ኣልዓልካ ዘይኮነን ዘየሎን ዘይነበረን

እትሓዋውስ እንታይ እቲ ጸገምካ፡እንታይ ኢኻ ክትረክብ ኣብ ዚ ኩሉ ዝበጸሕካስ እንታይ እዩ፡ምሳኻ ዝነበረ ናይ ቀረባ መዛውርትኻ ብሓደ ንጀርመን መጺእኩም ከም ዓባይትን ኣገደሽትን ብጻትና ቆጺርና ንኸትምድሩ ፡ኣርእያ ንህዝቢ ክትኮኑን ኢልና ባኸብርት ኣብስተጀ ንኸሌቴኹም ከነደይበኩም ትዝክር ትኸውን፡ ሕጂ ግን እቲ መጋይሽትኻ ዝነበረ መደራሕ ካልእ ኮይኑ ኣብ መደብ ጋህዲ ዝብል ዕንክላሎ ናይ ህግደፍ መሳርሒ ዝኾነ ንሰኻ ከአ ራባዓዮም ክትከውን ትዳሎ ዘሎኻ ትመስል። ብዝኾነ እቲ ዝገበርካዮ መግለጺ ኣዝዩ ሕማቅ፡ ኣሕፋሪ፡ ነውርን፡ ምስ ዕድሜኻ ምስቲ ኩሉ ዝተገልጸ ተመኩሮኻን ዘይሳነ፡ ሓላፍነት ዝጎደሎን ጸሊም ታሪኽን ከም ዘልካ ፍለጥ፡ ብዘረባኻ ዘይሓመመ፡ ዘየሰደመሞ ኣርትራዊ ኣሎ ክብል ኣይክእልን።

ካብቲ ገለ ገለ ዝጠቀስካዮ ንምዝካር ዛኣክል፡ከአ ንእድሪስ ሓሚድ ዓዋተ እንዮትሉ ዝበልካዮ ሓሚድ እድሪስ ዕዋተ ኣብ ናይ ኮሎም ኣሸሓት ስዋትና ካብ 1961 ዝተሰዉ ችድሚኡ ኣብ ከተማ ኣስመራ ኣብ ገጠራትን ዝሓለፉ ጀጋኑ ሰውኣትና ንሓንቲ ኣርትራን ህዝባን እዮም ሓለፎም ታሪኽም ከአ ዝዘላለም ህይወ ኮይኑ ከነብር እዩ ከምዚ ሕጂ ዘለዎ ኩነታት ናይ ሕግደፍ ስዉኣትናን ስንኩላትናን መሸቀጢ ኮይኖም ዝቅጽሉ ኣይምስልካ፡ ከምቶም ዘይርሳዕ ታሪኽ ዝፈጸሙ ፡ ፍሉጣት ንዕላም ህዝቢ መራሐም ታሪኽም ከም ሆኖሚኒ ናይ ሽትናም ማእ ጸቱንግ ናይ ቻይና ከሙውን ከም በዓል ጀነራል ጃብን ወዘተ እዩ እድሪስ ዓዋት ንዓና ነኣርትራውያን።

ኣያ ሃብተማርያም መንኮ ን ይኹኑ ክመርሑን ክምርሑን ኣይክእሉን ዝበልካዮም፡ካብ 1961 ንሳውራ ብህይወቶም ብረት ዓጢቆም ንጸላኢ እናኣርዓዱ ካብ ህዝባም እናተቀለቡ ኣብ ገጠርን ከተማታትን ዝነበረ ሓይሊ ጸላኢ እናርዓዱ ዓደም ብሓዊ ሕዝቢ ብሓውን ብጥይት ኮማንድስ ጦርን እናጠፍ ኢ ነዚ ኩሉ ተጻዊሮም፡ ንዓኻን ንዓይኒ ክሳብ እንሰለፍ ህይወቶም ሂሶም ዘጽንጉ መን እዮም ንሶም ደይኮኑን፡

እምበኣር እቲ ኩሉ ኣብ ሳውራ ኣርትራ ኣብ ጀብሃ ተሰሊፉ ህይወቱ ዝሃበ ኒኢሳያስ ወይ ሕሩይ ኢሉ ንሜዳ ኣርትራ ዝወጸ እዩ ዝበልካዮ ፈጺምካ ኢኻ ተጋጊኻ፡ ኣብ ጀብሃ ቅድሚ እዞም ዝሰመኻዮም ክንደይ ታርኽ ዝፈጸሙ ከም እያ ገብሪወት ሕምብርቲ ተኸላይ ጸጋይ ዕብደላ ጸጋይ ተስፋይ መንግስቱ ውዘተ ወዘተ ብዙሓት እዮም ፡ገብሪህወት ሕምብርቲ ተኸላይ ጸጋይን ኣብ ልዕሊ ንኸረን ዝወርድ ዝነበረ ብሰራዊት ትዓጂቡ ጀነራል ቶሽኖ እርገቱ ንሰራዊቱን ንጀነራል መላስ ወረ ዘይብሎም ምስ ኣጥፍእም፡ንጉስ ሃይለስላሴ ኣርትራ ግዛቱ ኮይና ክትቅጽል ከምዘይትኸእል፡ ህዝቢ ኣርትራ ሓይል ህዝቢ ምኻኑ ምስ ተረደኣስ ስላማዊ ህዝቢ ፡ካብ ቀርጫ ክሳብ ከረን ዘሎ ዕድታት ኣቃጹሉን፡ ኣብ ከረን ንህዝቢ ኣኪቡ ልዕሊ ሓደ ሽሕ ትንፋስ ረሺኑ ን ኣርትራ ከአ ኣብትሕቲ ወተሃደራዊ ምምሕዳር ከም ትመሓደር ገይሩ፡ እዚ ዝተፈጸመ ኣብ 1970 ነይሩ

እያ ሃብተማርያቅም ብጥዕናኻ ዲኻ ፡ እዚ ኩሉ ወይሲ እርጋን እዩ ኣብከምዚ ኣብጸሑካ፡ኣብ 1975 ኣብ ካላይ ሃገራዊ ጉባኣ ከምዓብን ከም ምኩርን ተራኢኻ ካብ ዓሰርተው ክልተ ምምሕዳራት ኣርትራ ካብ ነፍሲ ወከፍ ምምሕዳር ብደምክራሲያዊ ኣገባብ 12 ሰዲደን ካብ ከተማታት ከኣ ብላዕሊ ፍሉይ ቁጽሪ ተሳቲፎም ካብ ሰራዊት ኣዚዩ ብዙሕ ኣባል ካብ ሲኡቪላዊ ፡ምምሕዳራት ከኣ ከሙኡ ተሳቲፍም፡ ወጻእተኛታት ጋዜጠኛታት እውን ነይሮም። ኣብ ጀብሃ ደምክራሲያዊ ኣሰራርሓ ስለ ዝነበረና ሕፋይ ኣይተመርጸን፡ ተራ ኮይኑ ከይቃለስ ከኣ ሃዲሙ ቃልሲ ገዲፉ ከይዱ። ኣርበዓን ሓደን 41 ኣባላት መሪሕነት ከኣ ተመርጮም ኣብቲ ውድብ ፍትሒ ንኸግብን ክዕንብብን ከኣ

ሓሙሽተ ዝዝኣባልታ ላዕለወይቲ ፈራዲት ኣካል ንሲቪላውን ገበናውን እትቃጻጸር ቆይማ ፡ ብሓጸሩ ኣብ ጀብሃ ሓጋጊ ፡ኣካል ፈጻሚ ኣካልን ፈራድን ኣሰራርዓ ዝነበሮ ውድብ እዩ ። እዚ ዓይነት ኣሰራርሓ ኣብቲ ዝወዓልካዮ ጉባኣ ኣይኮነን ተኣታቲዮ ቅድሚኡ ኣብ መኡተመር ዓዋተን ፡ጸኒሑ ከኣ ኣብ ቀዳማይ ሃገራዊ ጉባኣ 1971 ዓብይ ጉባኣታትና ክስርሑሉ ዝጸንሐ እዩ፡ ደምክራሲያዊ ኣገባብ ኣሰራርሓ ኣብ ጀብሃ ኣዚዩ ማዕቢሉ ስለ ዝነበረ ሻዕብያታት ኒዚ ንጥፋእ ሕዝባዊ ግንባር ምስ ወያነ ተማሓዚዮም ንጀብሃ ንምጥፋእ ነዚ ሕጂ ኣብ ኣርትራ ተተኪሉ ዘሎ ትሕቲ ንጉስ ሃይለስላሴን ትሕቲ ደርግን ዝኾነ፡ ክትገልጹ ዘሸግረካ ለይባ ወይ ሸፍታ እዩ።

እቲ ንጉስ እዩ ዘልካዮ መራሒ ግን ሓቅኻ ኢኻ ካብ ጀብሃ 1970 ተፈንጨሉ ፡ንበይኑ እንኮ መራሒ ጉባኣ ከይገበረ ንይምሰል ወተሃደራዊ ጉባኣ እናበለ ሰላሳ ዓመት ኣብ ሜዳ፡ ዕሰራን ሓሙሽተን ዓመት ከኣ ኣብ ኣስመራ ኮይኑ ንዘይደልዮ ከም ኣብርሓም ተወልደ 1970 ዝቅንጽልን ዘኣስርን ዓይነት ስርዓት እዩ፡

ነዘም ናይ ኣሰላም ውድባት ዝበልካዮም ናይ ኣሰላም ውድባት ንኸገብሩ ዝገደደም ኢሳያስ ኣብ መዳ እንከሎ እዘም ኣሰላም ሓረድቲ፡ ቀንጻልቲ፡ ተቃናቀንቲ፡ እናበለ ነሰላም እናጸረፈ ኣብ ኣስመራ፡ ኣትዩ እውን ከምታ ናይ ሜዳ ዝነበራ ነሰላማይ ኮነ ክስታናይን ክጥፍእ ስለ ዝሸገረ ዝኾነ ዓይነት ተቃውሞ ናይ ምግባር ተገዲዶም ዝሰርሑዎ ዘለው እዩ ። ነቲ ክርስትያን ከኣ ወዮ ደኣ ከምቲ ዘዕለልካዮ መሺሉካ እምበር፡ ኣከለጉዛይ ኣንጻር ሓማሴን፡ ሰራዮን እናበለ፡ እቲ ኩሉ ወፍሪ ወፍሪ ናይ ህግደፍ እዩ

ዓረብ ናይ ኣሰላምን ክርስትያንን ቃንቃ እዩ፡ ክሳብ ከባቢ ዝሓለፈ ሓሙሳ ዓመት ኣቦታትና ኣብ ምስሪ ግብጺ ከይደም ይቅሹሹን ይመሃሩን ከም ዝነበሩ ካባይ ንስኻ ዝይዳ ትፈልጥ፡ ቅድሚ 300 ዓመታት ይኸውን እውን ኣብ ኣርትራ ካብ ግብጺ ዝመጹ የስተምህሩን ይነበሩን ከም ዝነበሩ ታሪኽ ይነግረና እዩ። ከም ምሳሌ እውን ኣብ ዓዲ ቆንጺ ዘስተምህሩ ዝነበሩ ካህን ኣባ ናፍር ማለት ኣቡና ናስር ዝበሃሉ መምህር ናይ ተዋህዶ ሃይማኖት ከምዝነበሩ፡ ብዙሕ መርየት ሕርሻ ይውኑኑ ስለ ዝነበሩ ጀብሃ ኣብ 1977 መርየት ናይ ህዝቢ ኣብ ሰራዮ፡ ኣከለጉዛይ ሓማሴን ሰንሒትን ብምሉኡ ደይስናዮ፡መርየት ኣቡና ናስር እውን ኣብ ዓዲ ከምዝ ኣቱ ተገይሩ።እዚ ኩሉ ዝፈልጦ ታሪኽ ሓቂ እዩ።

ሻዕብያ ግን ኣብ ገለ ዓድታት ዝደየስናዮ ንሓደ ክልተ ተበልጽቲ ሰረቓትን ንክኸሰቡ ንጀብሃ ንኸዳኸሙን ናብ ጽልሚ ዝመለስዎ ገለ ነይሩ። ስለዚ ኩሉ እቲ ዝበልካዮ ንስልጣን ኢሳያስ ዘገልግል ንህዝቢ ኣርትራ ዝፈላለ፡ ብፍላጥ ይኹን ብዘይ ምፍላጥ መደባት ናይ ህግደፍ ከም ዝፈጸምካ፡ ንዝመረሮ ህዝብና መሊሸካ ኣብ ዳግማይ ምብራስ ስለ ዝዳደምካዮ፡ ኣብ ታሪኽካ ጸሊም ምዕራፍ ስለ ዝገበርካ ዘሕዝን ታሪኽ ፈጻምካስ ኢኻ።

ኣያ፡ ሃብተማርያም ነዚ ዝፈጸምካዮ፡ ከጣዕስካ እዩ ዝግባእ እሞ፡ ንህዝቢ ብዕሊ እቅረታ ክትሓትት፡ይግበኣካ ዘይጋገ የለን እቲ ዝኸፈኡ ብገጉኡ ዘይ እረም ሰብ እዩ ። እዚ ናተይ ምኽሪ ፍቃደኛ እንተኸዕንካ ግበሮ ።

ገብሩ ሓጎስ ጀርመን